

Naar goed samenspel in de bestuurlijke en financiële verhoudingen

Waarom de problemen in de financiële verhoudingen niet over geld gaan

Peter Verheij | 9 Oktober 2025

RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

Samenhang in adviezen Raad voor het Openbaar Bestuur

ADVIES VAN DE RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

AFREKENEN MET DISBALANS

NAAR GOED SAMENSPEL IN DE BESTUURLIJKE EN FINANCIËLE VERHOUDINGEN

RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

> Retouradres Korte Voorhout 7 2511 CW Den Haag
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v.: Minister J.J.M. Uitermark
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB)
Korte Voorhout 7
2511 CW 2511 CW
Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Nederland
www.raadopenbaarbestuur.nl
Raad_ROB
Contactpersoon
Jan Verhagen
T 06 52524639
jan.verhagen2@raadopenbaarbestuur.nl
Kenmerk
2025-0000313936
Uw kenmerk
2025-000033543

Datum 29 april 2025
Betreft Consultatie wetsvoorstel herziening uitkeringsstelsel financiële verhoudingen

Geachte minister Uitermark,

In uw brief van 27 februari jl. nodigt u de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) uit om te reageren op het conceptwetsvoorstel herziening uitkeringsstelsel financiële verhoudingen.

De ROB maakt graag gebruik van deze mogelijkheid, gezien zijn taakopdracht¹ om te adviseren over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur en over de beleidsmatige aspecten van de financiële verhoudingen tussen Rijk, gemeenten en provincies.

In deze brief geeft de ROB eerst aan wat de Financiële-verhoudingswet (Fvw) naar zijn mening behoort te regelen. Daarna gaat hij in op het conceptwetsvoorstel.

De Grondwet² bepaalt dat de financiële verhouding van gemeenten en provincies tot het Rijk bij wet wordt geregeld. De Fvw stelt de kaders van de inkomsten van de gemeenten en provincies. Die geven per jaar ongeveer € 100 miljard³ uit. Dat is meer dan 20 procent van alle publieke uitgaven. Ook om financiële redenen is de Fvw daarmee een belangrijke wet.

Disbalans
Er is brede overeenstemming dat er een disbalans is in de huidige financiële verhoudingen⁴. De belangrijkste oorzaak daarvan acht de ROB gelegen in de disbalans in de bestuurlijke verhoudingen. De financiële verhoudingen zijn te veel ingericht om te voldoen aan de behoeften en de wensen van de ministers en op de instrumenten daarvoor, en biedt te weinig waarborgen voor zowel een correcte democratische parlementaire controle als een adequate bekostiging van de taken van de gemeenten en provincies.

¹ Wet op de Raad voor het openbaar bestuur, Staatsblad 2017, nr. 130.
² Grondwet, artikel 132, zesde lid.
³ Gemeenten € 84 miljard (2025), provincies € 9 miljard (2025), gemeenschappelijke regelingen € 13 miljard (2023) (maar deels bekostigd door gemeenten en provincies, dus optellen leidt tot dubbelrekening).
⁴ Zoals de Raad voor het Openbaar Bestuur onder andere beschreef in *Rust-reinheid-regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen*, maart 2021, en in *Afrekenen met disbalans*, maart 2025.

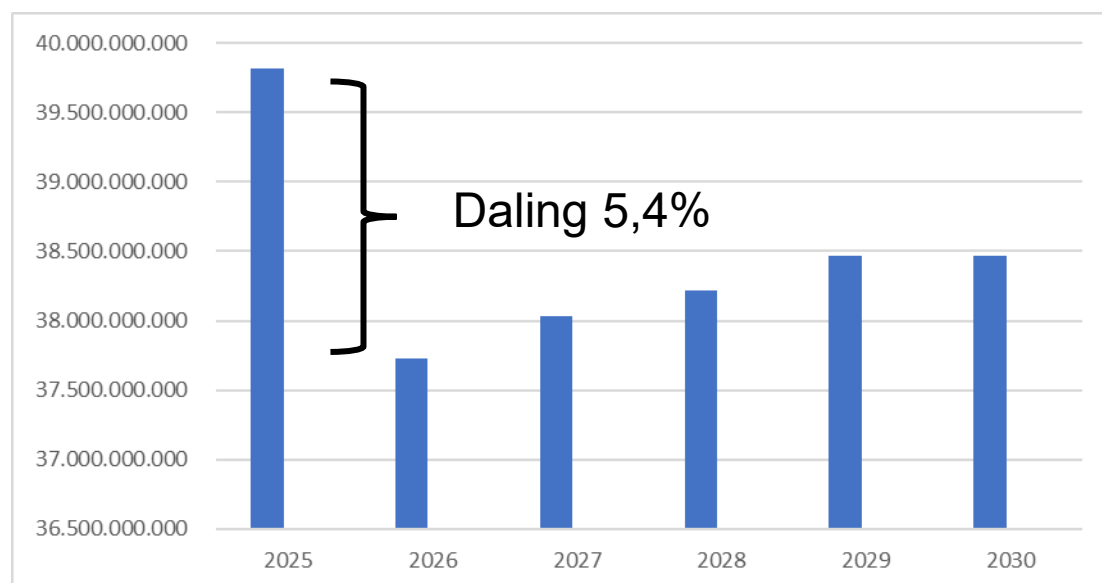
ADVIES VAN DE RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

METERS MAKEN MET MEDEBEWIND

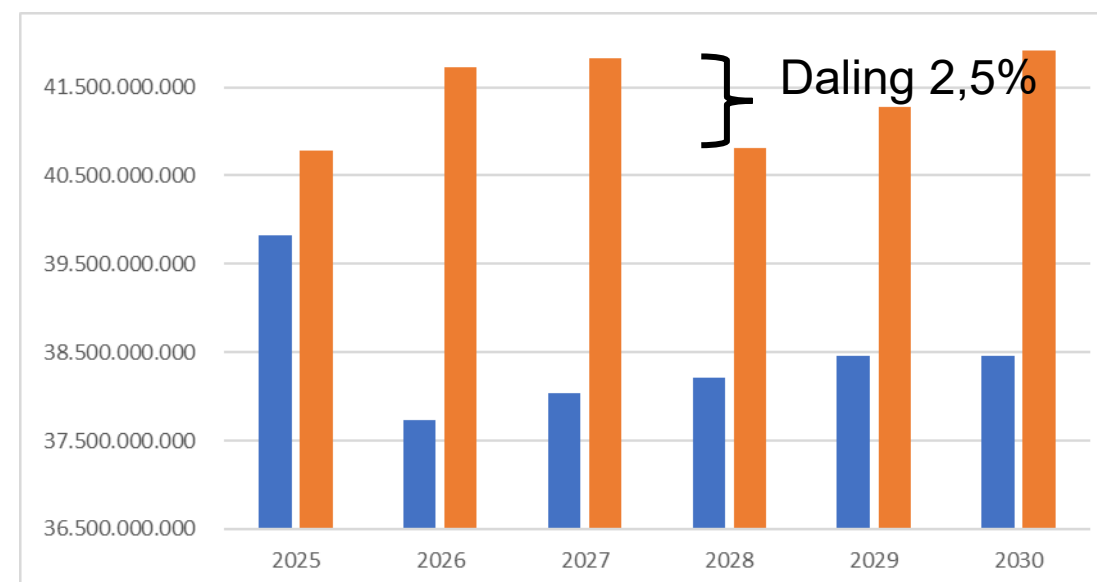
OVER HET PARLEMENTAIR BUDGETRECHT
EN DE GEMEENTEFINANCIËN

Verschuiving van 'ravijnjaar'

Situatie septembercircularaire 2024

Situatie september circularaire 2025

Verschuiving 'ravijnjaar' (2)

Werkelijke compensatie

Tabel 11 Reeks Gemeenten/Jeugd

In miljoenen euro's (- is saldoverbeterend)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Reeks Gemeenten/Jeugd	414	1.312	1.283	- 9	- 7	3
1. w.v. Damping terugval gemeentefonds 2026	-	400	422	412	414	424
2. wv. Tekorten voor rekening rijk	414	414	414	414	414	414
3. wv. Groeipad maatregelen HA	-	498	447	-	-	-
4. wv. Eigen bijdrage Jeugdzorg	-	-	-	- 260	- 260	- 260
5. wv. Sturen op trajectduur jeugdzorg	-	-	-	- 68	- 68	- 68
6. wv. Indexeren opbrengst hervormingsagenda	-	-	-	- 507	- 507	- 507

Kostencompensatie vanuit het Rijk....

Slecht nieuws

Weer slecht nieuws voor de gemeenten deze maand. De inflatie is dit jaar meer dan een procent hoger dan we in het voorjaar dachten.

Jan Verhagen 30 augustus 2024

Weer slecht nieuws voor de gemeenten deze maand. De inflatie is dit jaar meer dan een procent hoger dan we in het voorjaar dachten.

Dat blijkt uit de nieuwste ramingen van het Centraal Planbureau (CPB). Het planbureau schatte de inflatie in het voorjaar op 4,0 procent; de nieuwe raming is 5,1 procent. De gemeenten krijgen daardoor dit jaar 450 miljoen euro te weinig inflatiecompensatie in het gemeentefonds. Want die compensatie wordt berekend in mei en wordt daarna niet meer aangepast.

Is dat een gevalletje-pech? Kan volgend jaar de raming in het voorjaar te hoog zijn en hebben de gemeenten dan mazzel? Die kans is heel klein. Want er is meer slecht nieuws. De afgelopen zeven jaren heeft het CPB de inflatie consequent onderschat. Alle zeven voorjaarsramingen waren te laag. Soms zelfs veel te laag. In 2019, 2021 en 2023 was de raming ongeveer 1,5 procent te laag. En in 2022 was de voorjaarsraming van de inflatie zelfs 2,1 procent te laag. Gemiddeld schat het planbureau de inflatie in het voorjaar 1,0 procent te laag.

Een tweede ravijn

Tabel 2. Verschil geraamd prijspeil bbp en voorlopige meting gerealiseerd prijspeil bbp

Jaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
CEP jaar t raming prijspeil bbp	1,8%	2,2%	1,8%	1,5%	3,4%	6,2%	4,0%
CEP jaar t+1 meting prijspeil bbp	2,1%	3,0%	2,4%	2,5%	5,4%	7,7%	*5,1%
Verschil jaar t en t+1	-0,3%	-0,8%	-0,6%	-1,0%	-2,0%	-1,5%	-1,1%

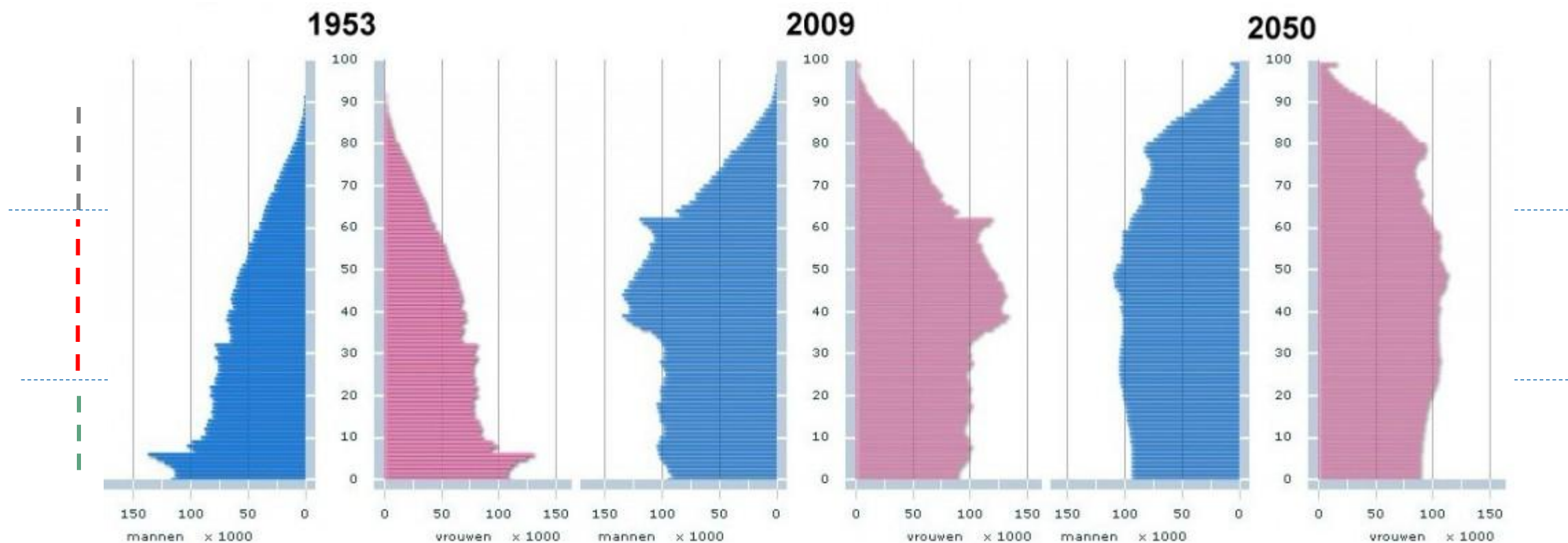
* Betreft raming met de MEV 2025, omdat het CEP 2025 komend voorjaar verschijnt.

Slecht weer alert:

- Inflatiecompensatie is stevast te laag
- Stabiliteit en onevenredigheid BBP maakt dat een nieuw ravijn zich ontwikkeld de komende jaren

Vergrijzing (1)

Bron: CBS bevolkingspyramides

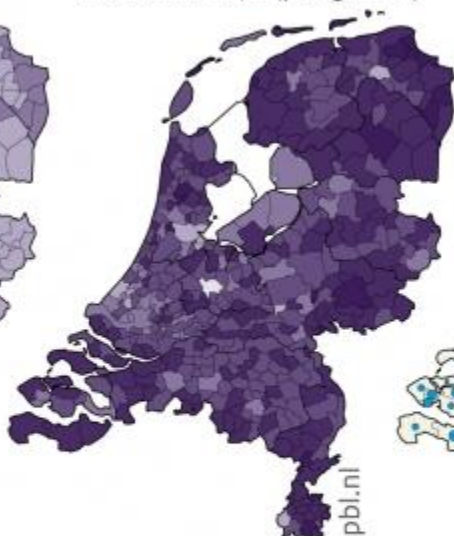
Vergrijzing (2)

65-plussers per gemeente

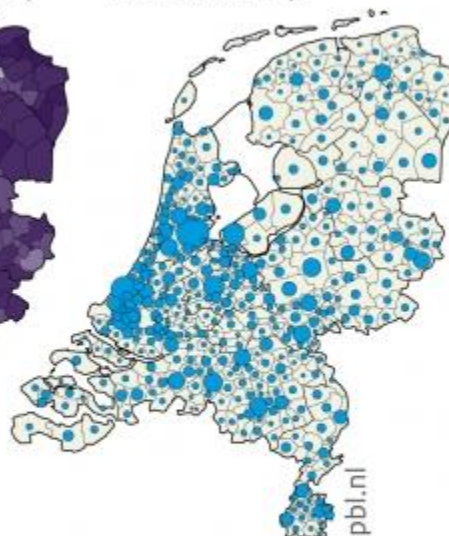
Aandeel 2012

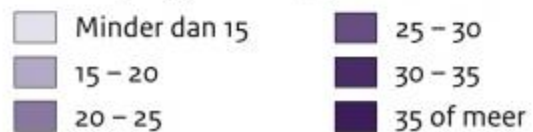
Aandeel 2040 (prognose)

Absoluut 2040

Aandeel per gemeente (%)

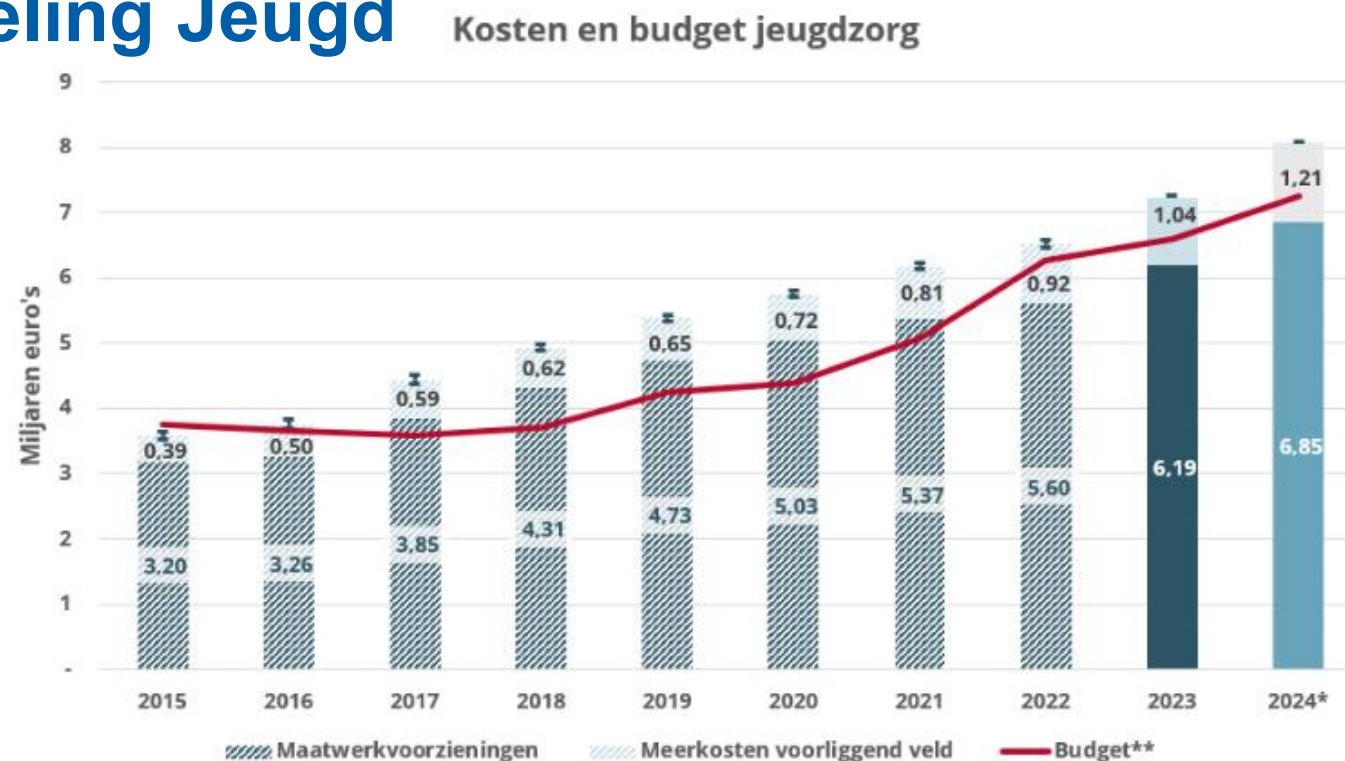
Totaal per gemeente

Bron: CBS/PBL (PEARL); bewerking PBL

www.pbl.nl

Kostenontwikkeling Jeugd

Figuur 1: De jaarlijkse uitgaven voor jeugdzorg (de staven), vergeleken met de jaarlijks beschikbare middelen (de rode lijn).

*2024 is gebaseerd op de prognose en niet de daadwerkelijk gemaakte kosten.

**Het budget voor 2023 is vastgesteld op 6.594 miljoen en voor 2024 op 7.238 miljoen.

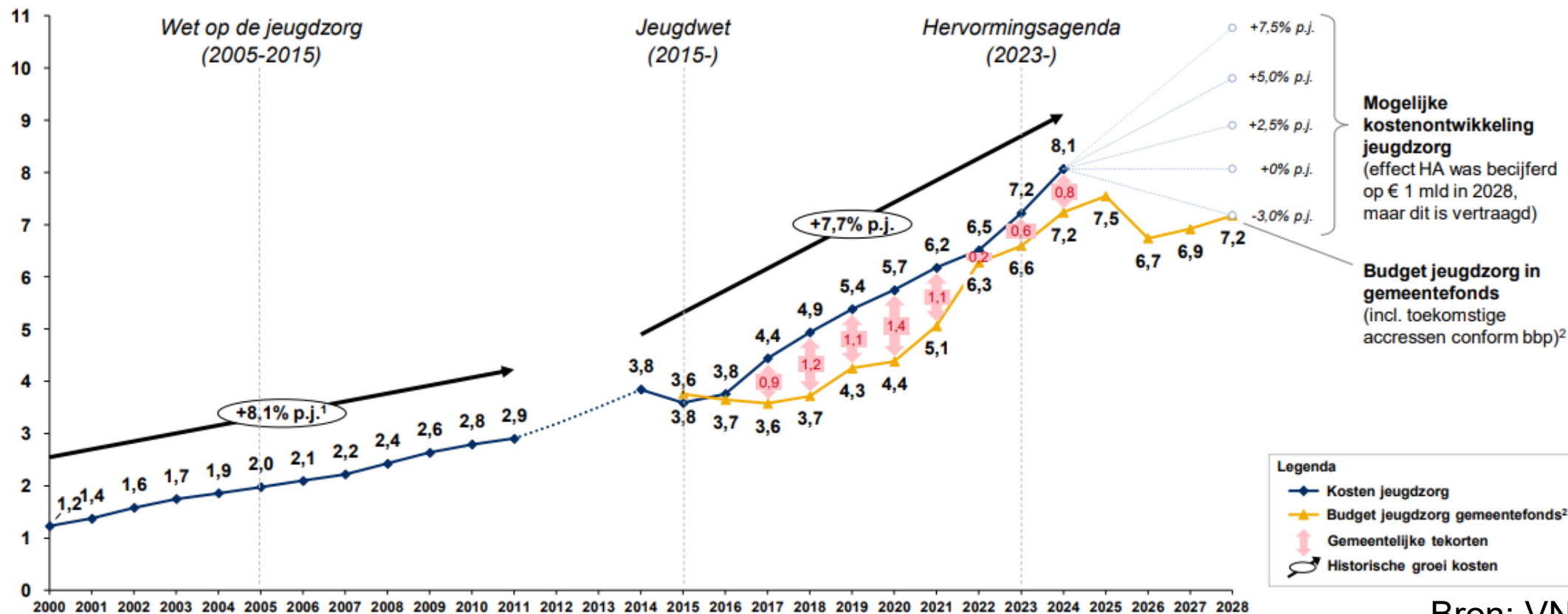
Bron: Improven rapport bij Kamerbrief voortgang jeugdhulp november 2024

Financiën jeugdzorg laten een zorgelijk beeld zien, leidend tot een onhoudbare situatie

Kosten jeugdzorg¹ vs. budget, Nederland, 2000-2024

€ mld

INDICATIEF

Bron: VNG

1. Historie 2000-2011 is niet één-op-één vergelijkbaar (door stelselverandering 2015), maar geven wel beeld van historische groei; gebaseerd op SCP 'Groeit de jeugdzorg door' (2013), gecombineerd met indexatie (via NZa).

2. Conform definitie Meerjarig Financieel Kader zoals afgesproken in Hervormingsagenda, aangevuld met CPB-raming in kader bbp-indexatie (CPB-raming september 2024, ca. 4% p.j. gemiddeld). Deze reeks bevat dus al een correctie voor de verwachte toekomstige indexatie voor volume/prijs-ontwikkeling.

Bronnen: SCP; NZa; AEF; Improven/AEF; Improven; MFK Hervormingsagenda; CPB raming; VNG analyse

CBS Data zorgkosten 2024*

[Home](#)

Deel deze pagina

Uitgaven gezondheids- en welzijnszorg stegen met 8,9 procent in 2024

8-10-2025 06:30

© ANP / John van Hamond

In 2024 namen de uitgaven aan gezonds- en welzijnszorg, inclusief kinderopvang, met 8,9 procent toe tot 155 miljard euro. Deze groeiden sneller dan de economie. Deze uitgaven als percentage van het bruto binnenlands product stegen hierdoor van 13,5 procent in 2023 naar 13,8 procent het afgelopen jaar. Dit meldt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) op basis van nieuwe voorlopige cijfers.

De uitgaven aan [jeugdzorg, opvang en overige welzijn](#) stegen het sterkst: van 23,6 miljard in 2023 naar 27,1 miljard vorig jaar, een toename van 14,9 procent. Dit komt onder andere door hogere kosten voor asielzoekersopvang en stijgende uitgaven aan jeugdzorg en kinderopvang.

Knelpunten.....

- Normeringssystematiek: met koppeling aan BBP is een 'verkeerde afslag' genomen
- Disbalans tussen taken, middelen en bevoegdheden
- Onvoldoende consequente toepassing art. 2 FvW en art. 108 Gemeentewet
- Indexatie voor inflatie structureel onvoldoende
- Omvang en aantal specifieke uitkeringen
- 'Vooruitkijken' of achteruit kijken naar financiële positie
- Omvang incidentele middelen vanuit het Rijk
- Ruttiaans begrotingsbeleid: 'Serieel incidenteel'

Hoofdzaken en bijzaken scheiden.....

Ambities bijstellen

Realistisch rammen

Reserves inzetten (10%- regel)

**Planningsoptimisme
weghalen**

BALANS

**Begroten conform
uitvoeringskracht**

**Omzetten Specifieke
Uitkeringen**

Wendbaarheid en
weerbaarheid

**Groter
belastinggebied**

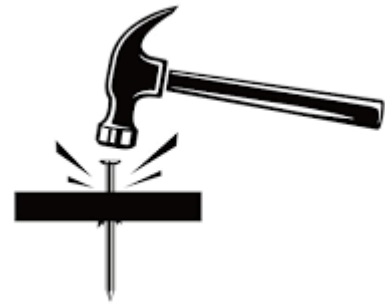
Meer beleidsvrijheid

**Meer geld voor de
uitvoering van de
taken**

Disfunctionele discussie.....

- “Ik ga toch ook niet met mijn baas onderhandelen over mijn salaris door te laten kijken naar de hoogte van mijn bankrekening en hoeveel ik afgelopen jaar overgehouden heb?”

Linkedin reactie februari 2025

Het huis van Thorbecke

Grondwet, artikel 124

1. Voor provincies en gemeenten wordt de bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake hun huishouding aan hun besturen overgelaten.
2. Regeling en bestuur kunnen van de besturen van provincies en gemeenten worden gevorderd bij of krachtens de wet.

autonomie

Gemeentewet, artikel 108

1. De bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake de huishouding van de gemeente wordt aan het gemeentebestuur overgelaten.
2. Regeling en bestuur kunnen van het gemeentebestuur worden gevorderd bij of krachtens een andere dan deze wet ter verzekering van de uitvoering daarvan, met dien verstande dat het geven van aanwijzingen aan het gemeentebestuur en het aan het gemeentebestuur opleggen of in zijn plaats vaststellen van beslissingen, slechts kan geschieden indien de bevoegdheid daartoe bij de wet of krachtens de wet bij provinciale verordening is toegekend.

medebewind

autonomie

medebewind

Het huis van Thorbecke

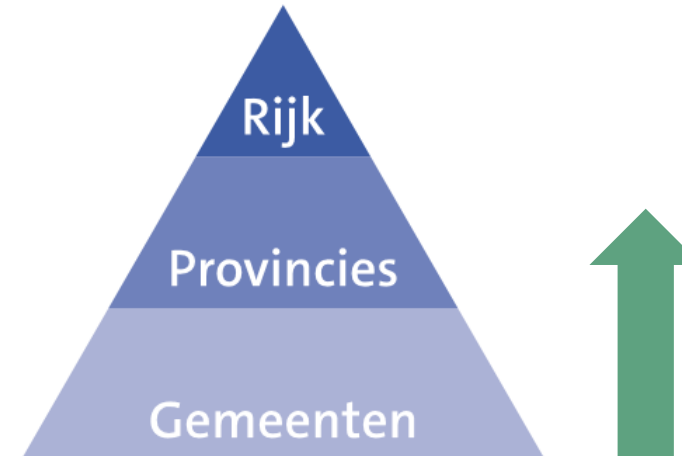
Gemeentewet, artikel 117

1. Onze Minister bevordert de decentralisatie ten behoeve van de gemeenten.
2. Voorstellen van maatregelen waarbij bepaalde aangelegenheden tot rijks- of provinciaal beleid worden gerekend, worden slechts gedaan indien het onderwerp van zorg niet op doelmatige en doeltreffende wijze door de gemeentebesturen kan worden behartigd.

Provinciewet, artikel 115

1. Onze Minister bevordert de decentralisatie ten behoeve van de provincies.
2. Onverminderd artikel 117, tweede lid, van de Gemeentewet, worden voorstellen van maatregelen waarbij bepaalde aangelegenheden tot rijksbeleid worden gerekend slechts gedaan indien het onderwerp van zorg niet op doelmatige en doeltreffende wijze door de provinciebesturen kan worden behartigd.

Niet decentralisatie maar
centralisatie van taken moet
worden gemotiveerd

autonomie

medebewind

Het huis van Thorbecke

Gemeentewet, artikel 108, derde lid

3. Onverminderd het bepaalde in de artikelen 110, vijfde lid, 119, vierde lid en 120, tweede lid, worden de kosten, verbonden aan de uitvoering van het tweede lid, voor zover zij ten laste van de betrokken gemeenten blijven, door het Rijk aan hen vergoed.

Financiële-verhoudingswet, artikel 2, eerste en tweede lid

1. Indien beleidsvoornemens van het Rijk leiden tot een wijziging van de uitoefening van taken of activiteiten door provincies of gemeenten, wordt in een afzonderlijk onderdeel van de bijbehorende toelichting met redenen omkleed en met kwantitatieve gegevens gestaafd, welke de financiële gevolgen van deze wijziging voor de provincies of gemeenten zijn.
2. In de toelichting wordt tevens aangegeven via welke bekostigingswijze de financiële gevolgen voor de provincies of gemeenten kunnen worden opgevangen.

Geld volgt de taak.....

autonomie

medebewind

Ondertussen in Den Haag.....

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 IX

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) en de begrotingsstaat van Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2025

Nr. 12

MOTIE VAN HET LID INGE VAN DIJK C.S.
Voorgesteld 3 oktober 2024

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het kader voor de financiële verhoudingen tussen overheden is vastgelegd in artikel 2 Financiële-verhoudingswet en artikel 108, derde lid Gemeentewet;

constaterende dat artikel 2 Financiële-verhoudingswet zegt dat het Rijk moet aangeven hoe decentrale overheden financiële gevolgen moeten dekken die voortvloeien uit beleidsvoornemens van het Rijk, en artikel 108, derde lid Gemeentewet stelt dat waar sprake is van medebewindstaken het Rijk de kosten die ten laste van gemeenten komen aan hen dient te vergoeden;

verzoekt de regering de Kamer een overzicht te doen toekomen van alle door gemeenten uitgevoerde medebewindstaken met daarbij de onderbouwing hoe artikel 2 Financiële-verhoudingswet en artikel 108, derde lid Gemeentewet zijn toegepast en dit naast inhoudelijk ook financieel te onderbouwen;

verzoekt de regering dit overzicht voor behandeling van de Voorjaarsnota 2025 aan de Kamer te doen toekomen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Inge van Dijk
Flach
Vijlbrief
Grinwis

financiën / nieuws

Kabinet: Medebewindstaken 'niet in kaart te brengen'

Minister Heinen vindt het verzoek van de oppositie, om medebewindstaken van gemeenten financieel te onderbouwen, te omvangrijk.

25 oktober 2024

CDA-Kamerlid Inge van Dijk - ANP/Hollandse Hoogte/Dijkstra BV

Het kabinet wil niet in kaart brengen welke medebewindstaken gemeenten allemaal uitvoeren en deze taken inhoudelijk en financieel onderbouwen. Het is niet te doen, zei minister Heinen tijdens de algemene financiële beschouwingen. CDA-Kamerlid Inge van Dijk diende samen met Kamerleden van D66, SGP, en ChristenUnie een motie in. Volgens de Kamerleden is de afgelopen jaren onvoldoende gewerkt vanuit het principe dat het rijk de kosten van gemeenten voor medebewindstaken vergoedt.

‘Dit is niet te doen’

Min. V. Financiën
Heinen, Algemene
Financiële
Beschouwingen

- Motie De Vries, 3 april 2025: “verzoekt de regering om gemeenten de mogelijkheid te geven om te werken met een stelpost onderuitputting en daarover afspraken te maken met de provincies als financieel toezichthouders op de gemeentefinanciën,” = **nieuwe ‘boekhoudtruc’**
- Motie Chakor, 3 april 2025: “verzoekt de regering om zich maximaal in te spannen zodat er tijdens het volgende overhedenoverleg op 14 april overeenstemming kan worden bereikt met de decentrale overheden ten aanzien van zowel de tekorten op de jeugdzorg als de algemene korting op het Gemeentefonds” = **glas halfvol of halfleeg?**
- Motie Wingelaar I, 3 april 2025: “verzoekt de regering na het besluit over de specifieke uitkeringen, maar voor het daadwerkelijk overhevelen naar het Gemeentefonds, de Kamer volledig en zo spoedig mogelijk te informeren” = **inmiddels gebeurd**
- Motie Wingelaar II, 3 april 2025: “verzoekt de regering te borgen dat kortingen door het niet omzetten van specifieke uitkeringen geen negatieve gevolgen hebben voor de financiële positie van decentrale overheden” = **zeker niet**

Aangenomen moties Eerste Kamer

- Motie van der Goot, 9 april 2025: “verzoekt de regering te onderzoeken hoe de te lage inflatieramingen binnen het Gemeentefonds gecorrigeerd kunnen worden, bij voorkeur door middel van nacalculatie, en over de uitkomsten de Kamer voor het aanstaande zomerreces te informeren” = **nog niet gebeurd**
- Motie Fiers I, 9 april 2025: “verzoekt de regering het financiële advies van de commissie-Van Ark integraal en volledig over te nemen en dit bij de voorjaarsnota te regelen” = **niet gebeurd**
- Motie Fiers II, 9 april 2025: “verzoekt de regering om bij de aanbidding van de begroting gemeentefonds 2026 aan het parlement expliciet te onderbouwen hoe de diverse te onderscheiden medebewindstaken adequaat gefinancierd zijn en inzichtelijk te maken hoe er voldoende budget resteert voor de autonome taak van gemeenten conform artikel 124 Grondwet en artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie,”

Type overheidstaak	Wie bepaalt beleid?	Wie voert het beleid uit?	Beleidsvrijheid gemeenten	Wie betaalt beleid?	Hoe bekostigd?	Wie draagt risico?	Democratische verantwoording
Rijkstaak	Rijk	Rijk	n.v.t.	Rijk	Landelijke belasting	Rijk	Rijk
Autonomie	Gemeenten	Gemeenten	Nagenoeg volledig (9-10)	Gemeenten	Lokale heffingen of algemene uitkering	Gemeenten	Gemeenten
Medebewind	Gemeenten (grotendeels) Rijk (beperkt)	Gemeenten	Grote mate (7-8)	Gemeenten (grotendeels) Rijk (beperkt)	Algemene uitkering en lokale heffingen	Gemeenten (grotendeels) Rijk (beperkt)	Rijk en gemeenten
	Gemeenten (deels) Rijk (deels)	Gemeenten	Redelijke mate (4-6)	Gemeenten (deels) Rijk (deels)	au of du/iu/bfu	Macro: Rijk Micro: gemeenten	Rijk en gemeenten
	Gemeenten (beperkt) Rijk (grotendeels)	Gemeenten	Beperkt (2-3)	Gemeenten (beperkt) Rijk (grotendeels)	du/iu/bfu of spuk	Gemeenten (beperkt) Rijk (grotendeels)	Rijk en gemeenten
	Rijk	Gemeenten	Geen – beperkt (0-1)	Rijk	Spuk of du/iu/bfu	Rijk	Rijk

Defensie

Cultuur en Sport

Wegen en Groen

Riolering Afval

Werk en Inkomen, Jeugdhulp

Burgerzaken

Type overheidstaak	Wie bepaalt beleid?	Wie voert het beleid uit?	Beleidsvrijheid gemeenten	Wie betaalt beleid?	Hoe bekostigd?	Wie draagt risico?	Democratische verantwoording
Rijkstaak							
Autonomie	Gemeenten	Gemeenten	Nagenoeg volledig (9-10)	Gemeenten	Lokale heffingen of algemene uitkering	Gemeenten	Gemeenten
Medebewind							

Cultuur en Sport

**Ontwikkelingen: Bibliotheken (aankomende wetgeving naar medebewind), In
het voorjaar discussie over Zwembaden in Tweede Kamer**

Type overheidstaak	Wie bepaalt beleid?	Wie voert het beleid uit?	Beleidsvrijheid gemeenten	Wie betaalt beleid?	Hoe bekostigd?	Wie draagt risico?	Democratische verantwoording
Rijkstaak							
Autonomie							
Medebewind	Gemeenten (grotendeels) Rijk (beperkt)	Gemeenten	Grote mate (7-8)	Gemeenten (grotendeels) Rijk (beperkt)	Algemene uitkering en lokale heffingen	Gemeenten (grotendeels) Rijk (beperkt)	Rijk en gemeenten

Type overheidstaak	Wie bepaalt beleid?	Wie voert het beleid uit?	Beleidsvrijheid gemeenten	Wie betaalt beleid?	Hoe bekostigd?	Wie draagt risico?	Democratische verantwoording
Rijkstaak							
Autonomie						Gemeenten	Gemeenten
Medebewind							
	Gemeenten (beperkt) Rijk (grotendeels)	Gemeenten	Beperkt (2-3)	Gemeenten (beperkt) Rijk (grotendeels)			

Jeugdhulp

Indringende boodschap

Overheid is grip kwijt op taken van gemeenten

Het Rijk heeft slecht zicht op de taken die het aan gemeenten heeft opgedragen: het weet niet goed welke taken de gemeenten uitvoeren, hoeveel geld ze daarvoor krijgen, of ze de taken goed uitvoeren, en wat ze eraan uitgeven. Dat is een bron van frustratie voor Rijk en gemeenten, zo stelt de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) in het advies *Afrekenen met disbalans*.

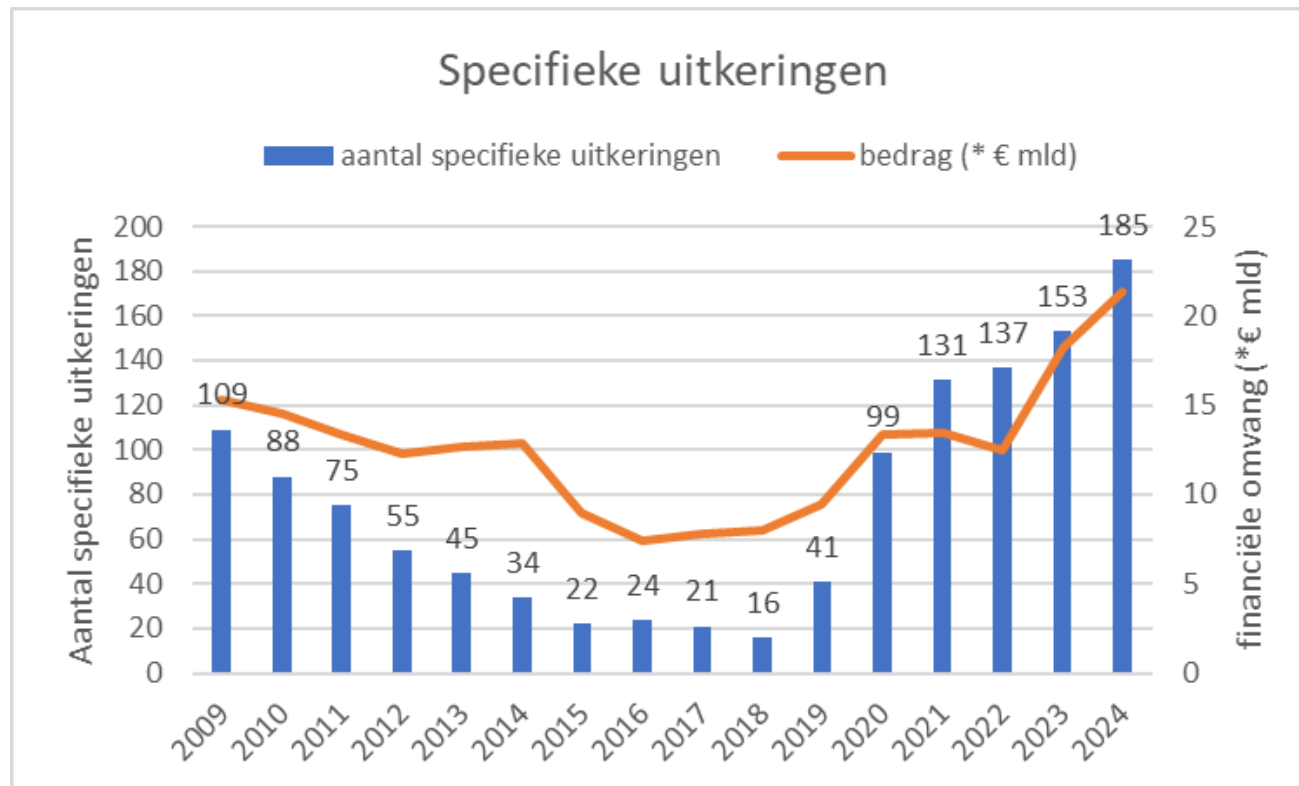
Het Rijk kan niet meer precies aangeven wat het van gemeenten vraagt en welke budgetten daarbij horen; gemeenten blijken niet goed in staat duidelijk inzicht te geven in de prestaties en kosten. De gesprekken tussen ministers en gemeenten bieden steeds alleen tijdelijke oplossingen. Dat leidt aan twee kanten tot inefficiëntie. De terugkerende discussies leiden af van de zorg voor de inwoners en gaan ten koste van het gezag van de overheid.

De wetgever moet zorgen voor een duidelijk en volledig overzicht van de medebewindstaken van de gemeenten, van de ambities die hij hierbij heeft en van de middelen (bevoegdheden en budgetten) die hij daarvoor aan de gemeenten opstellen en beschrijven. keuzes en de worden.

De wetgever en de bekostiging medebewindstaken. Daarbij hoor leden aan het gemeentefonds zijn toegevoegd.

De congruentie moet niet eenmalig zijn, maar structureel worden. Daarvoor dient de wetgever te zorgen voor een duidelijke en een permanente governancestructuur: een wijze van sturen, beheersen en zorgdragen dat de goede resultaten worden behaald met toereikende middelen en dat de risico's worden beperkt. Het past daarbij dat de wetgever zicht houdt op de beleidseffecten en de financiële gevolgen ervan evalueert. Daarnaast dienen de verantwoordelijke ministers periodiek het overzicht uit aanbeveling 1 te evalueren en waar nodig aan te passen.

Verrommeling blijft doorgaan....SPUK'S

*gemeenten en provincies samen

financiën / nieuws

Afbouw SPUKS mislukt, gemeenten betalen de rekening

Het kabinet slaagt er niet in het aantal specifieke uitkeringen te verlagen, maar voert wel honderden miljoenen aan bezuinigingen door.

Stijn Vos 22 mei 2025

Judith Uitermark, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties - ANP/Sem van der Wal

Vacatures

Concerncontroller

Gemeente Land van Cuijk via Geerts & Partners

Uitvoerend secretaris college van B&W

Gemeente Capelle aan den IJssel

Toeziethouder Wmo en Jeugdwet

GR Jeugd en Wmo Midden-Holland

[Bekijk alle vacatures →](#)

Het belangrijkste
overheidsnieuws van de dag

financiën / nieuws

Gemeenten willen af van 'verkapte bezuiniging' via SPUKS

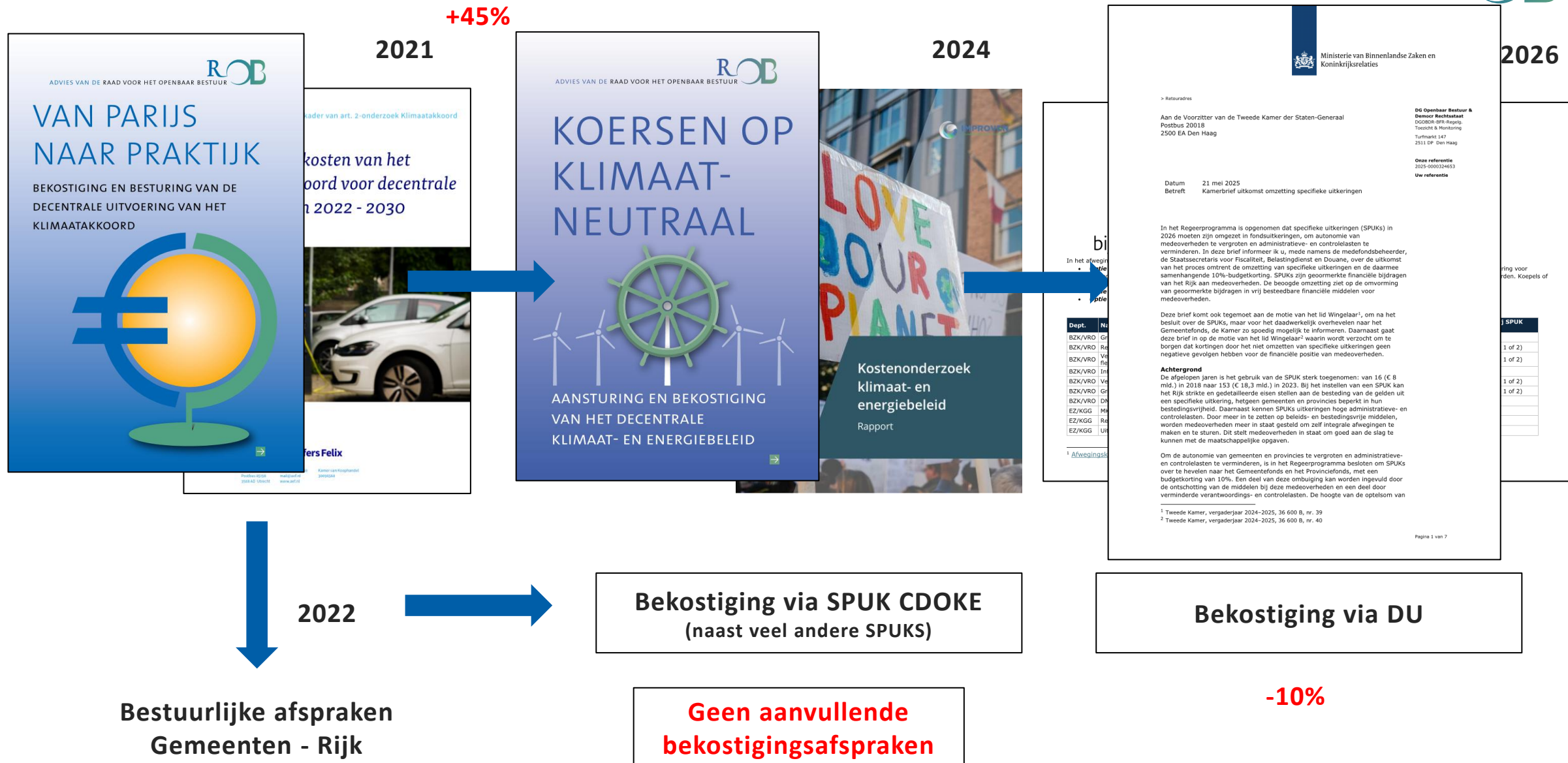
Hoewel slechts 6 van de 185 SPUKS worden omgezet naar het gemeentefonds is het rijk voornemens alsnog 436 miljoen euro te bezuinigen.

Stijn Vos 11 juni 2025

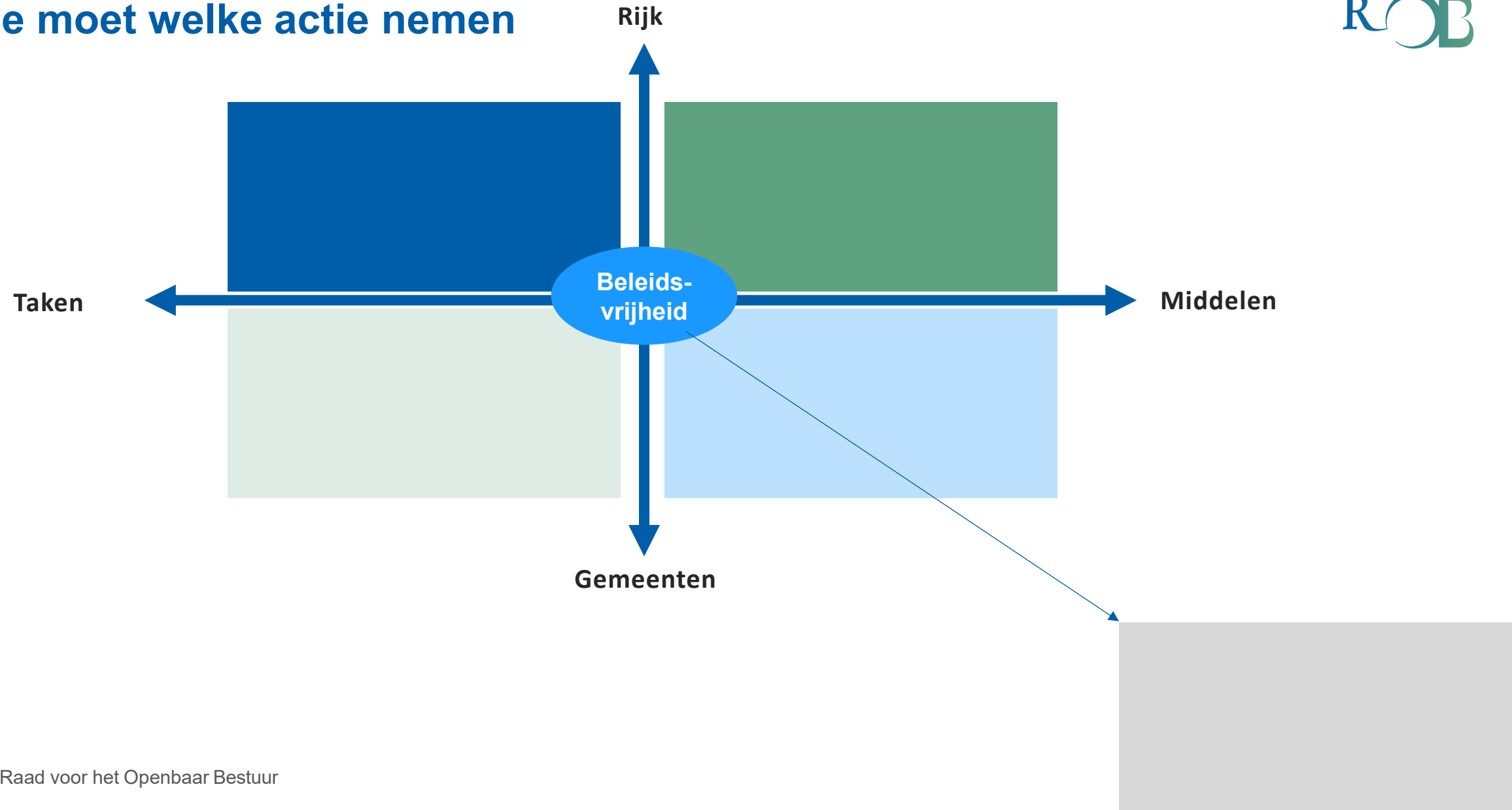
Overheveling Specifieke Uitkeringen

- Doel overheveling volgens regeerprogramma: “administratieve- en controle lasten verminderen en autonomie vergroten”
- Toetsing op basis van Afwegingskader (besluit MR)
- **Echter:** ook bij behoud SPUK 10% budgetkorting mogelijk....
 - Optie 1: evenredige reductie taken
 - Optie 2: afspraak over efficiëntere uitvoering
 - Optie 3: Departement dekt zelf de korting op eigen begroting
- **Resultaat:**
 - (8) SPUKS overgeheveld in 2026
 - (12) mogelijk in 2027 overgeheveld naar BFU
 - (21) SPUKS lopen af na 2026, bij doorzetten nieuw besluit MR nodig
 - (43) SPUKS lopen door na 2026 met al of niet evaluatie op termijn
 - (1) nieuwe SPUK
 - 85 SPUKS
 - Andere 100 SPUKS???

ROE

Wie moet welke actie nemen

Meters maken met medebewind

Over het parlementair budgetrecht en de gemeentefinanciën

Peter Verheij | 9 oktober 2025

Waarom heeft het parlement inzicht nodig in de balans tussen gemeentelijke taken en inkomsten?

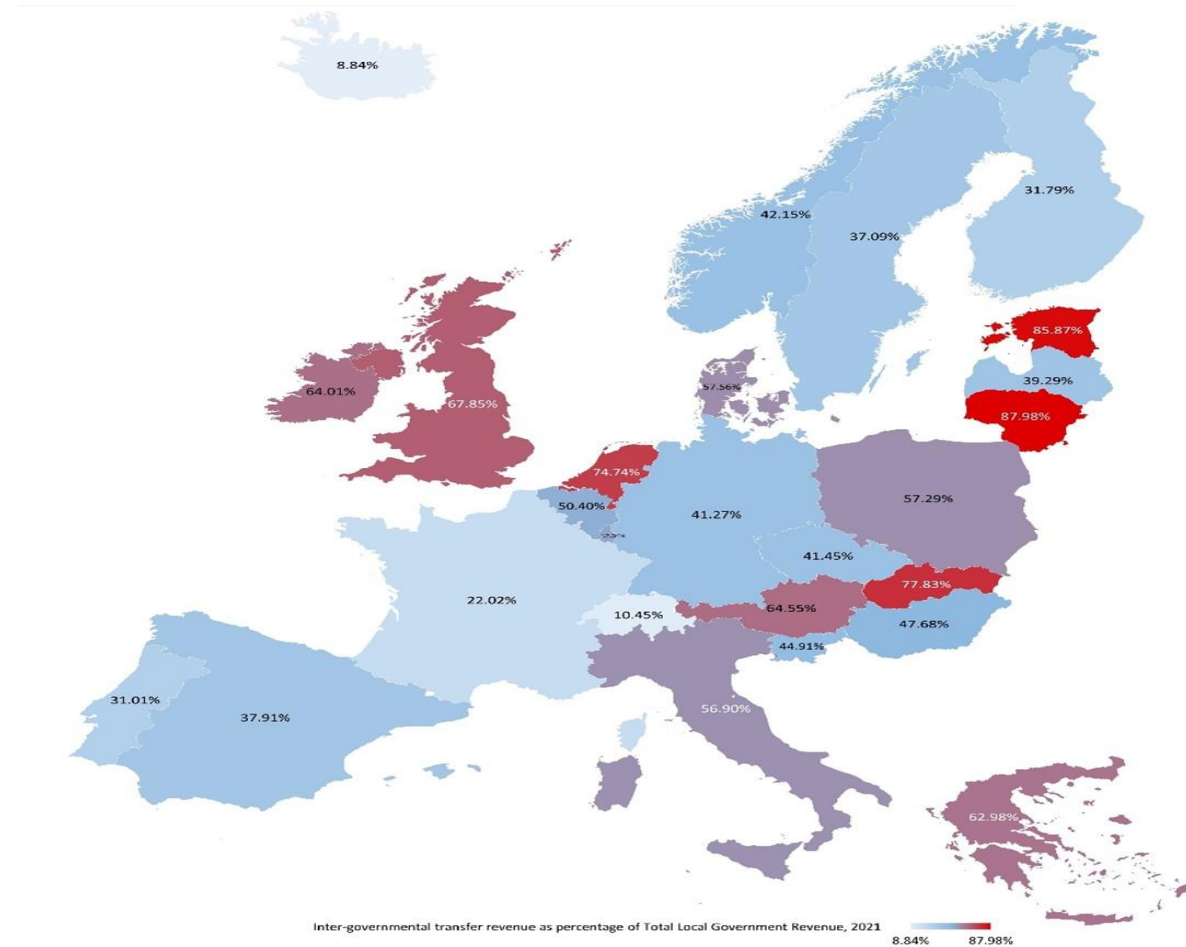
Omdat er sprake is van een
belastingkloof tussen inkomsten (Rijk)
en uitgaven (decentrale overheden)*

Deze 'kloof' vereist verdeling van geld naar andere bestuurslagen

⇒ Provinciefonds

⇒ Gemeentefonds

Omvang én verdeling is relevant

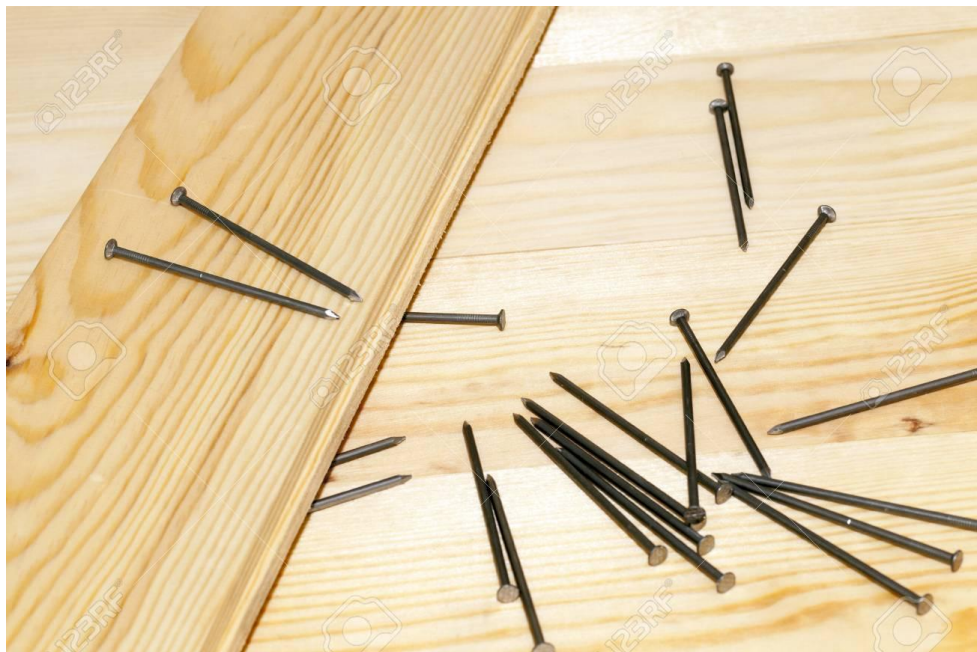
*focus van dit advies ligt op gemeenten, maar dit speelt ook bij Provincies

Waarom heeft het parlement inzicht nodig in de balans tussen gemeentelijke taken en inkomsten?

Om uw rol te kunnen invullen:

- Als wetgever moet u uw verantwoordelijkheid kunnen invullen door o.a. de juiste verdeling van taken en bevoegdheden vast te leggen
- U wilt uw budgetrecht inhoudelijk kunnen invullen en het juiste budget kunnen alloceren voor autonome taken, medebewindstaken en uitvoeringstaken (Gemeentefonds € 45 miljard, SPUKS € 17 miljard)
- U moet als controleur van de regering kunnen bepalen of de doelen bereikt zijn en decharge kunnen geven
- U wilt als controleur de regering ter verantwoording kunnen roepen bij de uitvoering

Krijgt het parlement de (juiste) gereedschappen om die verantwoordelijkheden te kunnen nemen bij het gemeentefonds?

De praktijk.....

Varen in de mist.....

Is dat erg? Ja, omdat (navigatie) instrumenten niet op orde zijn voor steeds groter belang en omvang van het Gemeentefonds

- Waarborgen in Financiële verhoudingswet zijn niet op orde
- Juiste gebalanceerde belegging taken, bevoegdheden, middelen en risico's is niet op orde
- Instrumenten in begrotingswet zijn niet actueel en op orde
- Informatievoorziening is gefragmenteerd en vertoont grote 'gaten' om groeiende rol te kunnen invullen

Meters maken met medebewind!

Breng het fundament van de financiële verhoudingen op orde:

- Zorg voor een duidelijk en volledig inzicht in medebewindstaken (met de wettelijke basis)
- Breng in kaart welke budgetten worden vrijgemaakt en wat de noodzakelijke kosten zijn om deze medebewindstaken adequaat uit te voeren (art 108 Gemeentewet) *en los de disbalans op*
- Bepaal welk deel van het gemeentefonds voor autonoom beleid bedoeld is *en of dit passend is*
- Breng in beeld of de wetten waarmee medebewindstaken zijn belegd bij gemeenten doelmatig en doeltreffend functioneren *en verbeter die waar nodig*
- Actualiseer de instrumenten en activiteiten in de begrotingswet Gemeentefonds *en zorg voor een adequate en bijpassende informatievoorziening aan het parlement*
- Verbeter de waarborgen in de financiële verhoudingswet *en voorzie in een adequate monitoring van naleving*

Financiële verhoudingen hebben een nieuwe ‘Magna Carta’ nodig

Magna Carta

Door **Peter Verheij**

Onlangs ontdekte de Britse middeleeuwse historicus David Carpenter van de Harvard University dat een exemplaar van de Magna Carta uit 1300, die lang voor een kopie werd gehouden, toch een origineel is. In plaats van de 27 dollar die er kort na de Tweede Wereld Oorlog voor gegeven was, bleek het exemplaar miljoenen waard. Op basis van nauwkeurig onderzoek bleken namelijk de eerste twee letters hoofdletters te zijn. Die hoofdletters zijn een uniek kenmerk waaraan origineelen kunnen worden herkend. Dit was dus één van de drie nog bewaarde herbevestigingen van koning Eduard I van de Magna Carta uit 1295. Het bevatte immers ook een origineel zegel van koning Eduard I. De Magna Carta wordt gezien als een van de eerste grondteksten van democratie en rechtsstaat. Het is een Engels handvest waarin de vrijheden voor de Engelse leenmannen en de gerechtigheid ten opzichte van de vorst zijn vastgelegd. Een grondslag voor goede onderlinge verhoudingen dus. De parallel met de grote problemen in de

Dr. P.J. (Piet) Verheij is zelfstandig adviseur, associé van Beenschot en lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur

bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten is niet ver weg.

Voorjaarsnota: probleem opgelost?

Hu is er in de voorjaarsnota van het kabinet aanvullende financiële zijn geregeld voor gemeenten. Licht de storm over het ‘ravijn’ weer wat geluwd. De beperkte demping en de extra middelen voor ‘sheep’ roepen voor verlichting. De huidige problematiek is niet geheel weg, want in 2020 staat een soortgelijke uitdaging voor de deur als voor het jaar 2026 het geval is. Ondertussen blijven diverse vakgenoten doordrukken over financiële vraagstukken, zoals de overschotten van gemeenten, het inzetten van de vermogenspositie van gemeenten, de verdieping van het ‘ravijn’ of andere zaken, die er zeker toe doen, maar de kern niet raken. Ook is de Tweede Kamer is een nieuwe voorstel gedaan: onderuitputting rames? Kortom: er blijven veel randkanten domineren, terwijl de hoofdzaak niet geraakt wordt. Anders is dat in de Eerste Kamer. Daar werd onder andere de motie Moeren c.s. aangenomen waarin nog eens naar het naleven van art. 108 lid 3 Gemeentewet over medebewindstaten werd gevraagd. Ook werd de motie Fiers c.s. aangenomen, waarin wordt gevraagd om een onderbouwing van hoe de medebewindstaten adequaat gefinancierd zijn en inzichtelijk te maken hoe er voldoende budget restert voor de autonome taak van gemeenten.

Nieuwe ‘magna carta’ nodig

De afgelopen jaren hebben bewezen dat meer geld uiteindelijk de oplossing niet is. Noch voor het ravijn, noch voor de jeugdhuis. En dat ligt niet aan het feit dat de VNG op nummer 1 staat van lobbyclubs. Lobby is sowieso een verkeerd woord in een wettelijke verhouding als die van wetgever versus ontvanger van een taak zoals art. 124 van de Grondwet en art. 106 van de Gemeentewet aangeven.

Deel van het Openbaar Bestuur (2025). Alleen met dit artikel. <https://www.raadvanhetopenbaarbestuur.nl/medebewindstaten>

Deel van het Openbaar Bestuur (2025). Alleen met dit artikel. <https://www.raadvanhetopenbaarbestuur.nl/medebewindstaten>

TPC

12

Om echt naar gezonde bestuurlijke en financiële verhoudingen te komen, is mijns inziens een nieuwe ‘magna carta’ van de financiële en bestuurlijke verhoudingen nodig. Zomaar wat gedachten hierbij, naar aanleiding van het advies van de ROB over de aanpassingen van de Financiële Verhoudingswet.⁷ Mijns inziens moet een fundamentele aanpassing en herontwerp plaatsvinden waarin de Kamers als wetgevers, de ministers (als uitvoerders en fondsbeheerders) en de decentrale overheden in een veel gezondere balans van checks and balances tot elkaar komen. De afhankelijkheid binnen het huis van Thorbecke en de relatieve wilkekeur die nu kan worden bevestigd, brengen gemeenten ‘out of control’. Als je conform art. 108 lid 3 Gemeentewet een vordering op het Rijk zou openen, adverteert je accountant waarschijnlijk deze af te waardenen als ‘subieuze debiteur’. Dat is toch wel opmerkelijk. Kennelijk nemen we onze eigen wet- en regelgeving niet meer serieus en zijn de financiële verhoudingen failliet.

Bij die nieuwe ‘magna carta’ hoort ook dat opnieuw gekeken moet worden naar de positie van de fondsbeheerders. Welke ministers moeten dit overheden overleg positie moeten krijgen in het

onlangs de (dubbelrol van de staatssecretaris van Financiën hierbij).⁸ Kan nu daar wel iets bij voortellen. Financiën kan eventuele claims bij de eigen minister tegengaan omdat ze nu eenmaal in die dubbelrol zit. Al wil de minister van Binnenlandse Zaken (als andere fondsbeheerder) nog zo graag, als Financiën het er niet mee eens is, sta je op voorhand achter. Dit terwijl bijvoorbeeld de minister van VWS wel haar claims en ontwikkelingen neef.

Daarnaast is een scherpe betrokkenheid van het parlement bij het verkeer in de financiële verhoudingen nodig. Dat geldt niet alleen voor de omvang, maar ook voor de verdeling van het Gemeente- en Provinciefonds. De democratische controle hierop is mijns inziens nu flinterdun. De betrokkenheid van decentrale overheden bij wijzigingen in de normering (omvang) of verdeling van het Gemeentefonds, de bekostigingsvormen en instrumenten die worden ingezet, moet veel strenger.

Wellicht moet het overbedenverleg een formele en stevige, wettelijk verankerde positie krijgen. Niet als de Rijksministerraad van landen binnen het Koninkrijk zou het Overbedenverleg positie moeten krijgen in het

huis van Thorbecke. De kaderstellende en controlerende rol van het parlement op de verhouding tussen autonomie en medebewind – en op het handhaven van de balans daarin – moet opnieuw tegen het licht worden gehouden. Ook is het belangrijk een bepaalde mate van onafhankelijkheid in te bouwen in de toetsing op naleving van de spelregels in de financiële verhoudingen. Een vorm van geschillenbeslechting hoort daar bij. De procedures die de VNG namens de gemeenten wil aanpakken met betrekking tot de problematiek, Jeugdhulp, zijn min of meer toch een zwaktebod en een noodgreep die vermeden zou moeten kunnen worden. Huisgenoten die voor de rechter staan, dat wil je toch koste wat het kost vermijden. De democratische controle hierop is mijns inziens nu flinterdun. De betrokkenheid van decentrale overheden bij wijzigingen in de normering (omvang) of verdeling van het Gemeentefonds, de bekostigingsvormen en instrumenten die worden ingezet, moet veel strenger.

Als Rijk, VNG en IPO eens met de Raad van State en de Raad voor het Openbaar Bestuur – met betrokkenheid van de beide Kamers en enkele hoopgeende deskundigen – om de tafel onder leiding van een gezaghebbende autoriteit op dit gebied en kom tot een nieuw en gezond stekel van afspraken. Er wordt al te lang gebabbeld over geld, het is de hoogste tijd om dit voortdurende getouwteek achter ons te laten en tot een nieuwe ‘magna carta’ voor de financiële verhoudingen te komen.

⁷ <https://www.raadvanhetopenbaarbestuur.nl/medebewindstaten>

⁸ <https://www.raadvanhetopenbaarbestuur.nl/medebewindstaten>

Consultatie wijziging Financiële-verhoudingswet

- FvW moet de 'Magna Carta' van de verhouding tussen bestuurslagen in het huis van Thorbecke zijn
 - Rol Fondsbeheerder(s)
 - Waarborg voor parlementaire betrokkenheid
 - Zeggenschap decentrale overheden bij wijzigingen en ontwikkelingen in de financiële verhoudingen
 - Uitkeringstypen
 - Borging balans tussen taken, middelen en bevoegdheden
 - Borging normeringssystematiek
 - Borging autonomie en beleidsvrijheid
 - Geschillenregeling

Consultatie wijziging Financiële-verhoudingswet

- Wijzigingsvoorstellen:
 - Vergroten per saldo de disbalans....
 - BFU is goede stap, maar waarom BES uitzonderen?
 - Democratische controle op Verdeling gemeentefonds verder uitgehold
 - Ministers krijgen meer ruimte naar eigen inzicht uitkeringen in te delen
 - SPUK voor max 5 jaar via AMvB is vergroting disbalans

Per saldo een negatief advies van de ROB

Bedankt voor uw aandacht!

Peter Verheij | peter@verheijadvies.nl | 0623975719